

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Dity Nymburské
Sdělování ‚nesdělitelného‘: Poselství skrytá v tvorbě a v životě Mišimy Jukia

Literární dílo Mišimy Jukia (1925-1970) poutalo pozornost čtenářů a badatelů již za jeho života. O to větší zájem pak způsobila jeho tragická rituální sebevražda v roce 1970, v době, když už bylo Japonsko považováno za vyspělou zemi, která se dávno zbavila temného stínu 2. světové války. To, že si autorka disertační práce zvolila k rozboru tvorbu právě tohoto autora, je pochopitelné a v našem kulturním kontextu přínosné. Mišima Jukio patří mezi nejčastěji překládané japonské spisovatele a obzvláště do angličtiny byla jeho díla překládána ještě za jeho života. Není proto překvapením, že se o něm dlouhá léta uvažovalo jako o nejpravděpodobnějším kandidátovi na Nobelovu cenu za literaturu. Oproti tomu v češtině existuje jen několik málo překladů vydaných časopisecky (povídky a divadelní hry) a pouze jeden román (Zlatý pavilon). Autorka tak svou disertační prací do jisté míry napravuje to, co bylo po dlouhá léta zanedbáváno.

Její práce však není jen pouhým výčtem a rekapitulací všeho, co bylo dosud o Mišimovi a jeho díle napsáno. Poměrně originálním způsobem se pokouší o vlastní interpretaci spisovatelovy tvorby v kontextu jeho života s důrazem na Mišimův vztah k jazyku a tělesnosti. Neopomíná tedy ani ty stránky jeho života, k nimž se upínal obzvláště na konci své pouti, jež vedla k nešťastné sebevraždě. Přestože to není v úvodu zmíněno, celou disertační práci lze rozdělit na dvě části. V první (s. 28-101) se zabývá vztahem autora a jeho díla z různých úhlů pohledu, které autorka v Mišimově duchu připodobnila ke čtyřem řeckým – řeckým nazvaným Slovo, Scéna, Tělo a Činy. Ještě v předmluvě zmiňuje, že japonská literární věda rozlišuje mezi *sakuhinron* a *sakkaron*, tedy mezi zkoumáním děl samotných a pátráním po životních osudech autorů. Naznačuje, že je důležité oba přístupy skloubit, i když svým přístupem se blíží spíše k literární vědě orientované na autora. Současně lze její metodu nazvat interdisciplinární, své dílčí závěry opírá o poznatky z lingvistiky, filozofie a samozřejmě také západní literární vědy. Citace z japonských i ostatních odborných publikací vždy dává do souladu s tím, co v práci sleduje, a prokazuje tak schopnost tvůrčím způsobem obohatit diskurs o Mišimově životě a díle. Mišima podle autorky o možnostech jazyka jako takového silně pochyboval, a pravděpodobně i proto se začal soustředit na svou tělesnou schránku a ve shodě se svými „krásnými hrdiny“ se toužil stát mužem činu, nikoli pouze slov.

Druhá část disertační práce (102-161) začíná podrobným zkoumáním obrazné řeči (metafor) v průběhu věků, od počátků ve starověkém Řecku až po současnost. Autorka si všímá rozporů mezi různými teoriemi a snaží se dobrat k metodě, kterou by mohla zkoumat Mišimovo dílo. Nejbližší jí jsou definice obrazné řeči, které nabízí kognitivní lingvistika, a nevědomky dokonce nakročila ke kognitivní poetice, jedné z nejnovějších literárních teorií. Pokud autorka v první části oscillovala mezi různými disciplínami a přístupy, zde konečně představuje jednotou metodu, kterou hodlá vybraná díla zkoumat. Je možná škoda, že ji nezařadila na samotný úvod práce, protože s metaforami pracuje i v první části. Nejdůsledněji aplikuje zvolenou metodu v kapitole nazvané *Metaforika v Mišimově díle*, v níž zkoumá jednotlivé metaforické výrazy v dílech *Cigareta*, *Moře v záři zapadajícího slunce* a *Zlatý pavilon*. Nikde neuvádí, proč si k rozboru vybrala právě tato díla, což, doufám, ozřejmí během obhajoby. Ovšem opět prokazuje hlubokou znalost Mišimova díla a schopnost konfrontovat zkoumaný materiál s tím, co zjistila v první části. I v této části práce si znovu ověřila pravdivost své hypotézy týkající se Mišimova pochybování o jazyce a dalších aspektech jeho tvorby.

V poslední kapitole autorka zužitkovává vše, co doposud zjistila, a pokouší se o rekonstrukci možných příčin Mišimova dobrovolného odchodu z tohoto světa. Poukazuje na rozporuplné stránky

této osobnosti a naznačuje, že zinscenování jeho sebevraždy bylo jedním z řady kroků, jimiž hodlal završit své dílo, přestože si „musel být vědom toho, že demonstrativní smrt určená císaři, kterému jsou oběti jeho ‚poddaných‘ zcela lhostejné, se stane gestem, jehož smysl téměř nikdo z jeho současníků nemůže pochopit.“ (s. 175) V závěru práce pak autorka nachází paralely mezi Mišimovým skonem a vyústěním jeho tetralogie nazvané *Moře hojnosti*. Hlavní protagonista tetralogie *Moře hojnosti* i samotný spisovatel podle ní docházejí „k odhalení prázdnoty a nesmyslnosti bytí“. A toto poznání Mišima „svému publiku ukázal nejenom ve svém vrcholném díle, ale i prostřednictvím své naprosto zbytečné sebevraždy.“ (s. 183) Tento závěr se ukazuje v kontextu celé práce jako přesvědčivý a vypovídá o Mišimovi mnohem více než tendenční a povrchní soudy většiny literárních kritiků a historiků.

Celá disertační práce tvoří dobře promyšlený celek, který navíc postupně graduje. Autorka píše kultivovaným jazykem a prokazuje znalosti v celé šíři zvolené problematiky. Některé myšlenky se v textu možná zbytečně opakují, ale vzhledem k tomu, že k nim dochází vždy jinou cestou, je to ospravedlnitelné. Navíc díky tomu, že je práce ve formě příloh doplněna obsahy Mišimových zásadních děl (povídek, románů i divadelních her), není samotný text zbytečně rozbíjen a přerušován. S výjimkou termínů „jeptiška“ namísto „mnišky“ a „cesty pera a meče“ namísto obvyklého spojení „cesta štětce a meče“ pro *bunbu rjódo*, používá autorka propracovanou terminologii. A za pozornost stojí rovněž bohatý poznámkový aparát a nadstandardně pojatý jmenný rejstřík. Vyčerpávající je také seznam použité literatury, z níž adekvátně cituje. Až na několik výše zmíněných drobností, nemám k práci žádné závažné výtky. Po stránce formální i obsahové zcela jednoznačně splňuje nároky na práci disertační, proto mi je ctí ji **doporučit k obhajobě**.

V Praze 28. května 2013

Mgr. Martin Tirala, Ph.D.
ÚDLV, FF UK v Praze